

Проект

"Зміцнення спроможності галузевих асоціацій до аналізу політики дерегуляції і розвитку саморегулювання у сфері безпечності і якості аграрної продукції"

Звіт за 1 етап

Пункт 1.6.

1.6.2 Аналітична нотатка про організаційні засади галузевого саморегулювання.

Галузеві асоціації. За умов галузевого саморегулювання діяльність із стандартизації відбувається на базі галузевих асоціацій. Саме вони акумулюють інформацію від споживачів, виробників, науковців, міжнародних організацій, з інших джерел про необхідність розробки того чи іншого стандарту, організують таку розробку силами профільних фахівців і здійснюють наступну підтримку використання галузевого стандарту.

Оскільки галузеві асоціації, як правило, є неприбутковими організаціями, відповідна діяльність здійснюється в рамках цільових програм стандартизації (у відповідності до відповідних положень статутів). Вищий орган керівництва організації (як правило загальні збори) приймає рішення про заснування цільової програми стандартизації і надає право виконавчому органу галузевої асоціації (як правило, голові правління чи виконавчому директору) організувати роботу із розробки стандарту та затверджувати опрацьований документ розпорядчим документом галузевої асоціації (як правило, наказ виконавчого директора або рішення правління).

Галузеві асоціації також здійснюють організаційне забезпечення використання стандарту: проводять тренінги з питань використання стандарту (за участю спеціально навчених розробниками стандарту тренерів), організують незалежний контроль дотримання стандарту (за участю спеціально навчених розробниками стандарту аудиторів), ведуть низку публічних реєстрів (реєстр користувачів стандарту, реєстр результатів перевірок, реєстр підвищення кваліфікації тощо).

Здійснюючи контроль за дотриманням стандарту відбувається у відповідності до чітко прописаної процедури незалежного контролю, яка прийнята вищим органом управління галузевої асоціації.

Оцінка відповідності. Суть системи технічного регулювання полягає у тому, що на державному рівні формується законодавчо-нормативне поле (закони України, постанови Кабінету Міністрів України, накази центральних органів виконавчої влади), яке встановлює параметри продукції, які мають дотримуватися виробниками в обов'язковому порядку (див. матеріал "Система ринкового контролю за безпечністю і якістю харчової продукції за участю саморегулювальних організацій"). Дотримання встановлених вимог підприємствами посвідчують органи оцінки відповідності, які акредитовані в Національному агентстві України з акредитації.

У випадку підтримки галузевих стандартів галузевими асоціаціями існує два варіанти щодо оцінки відповідності. За першим з них галузева асоціація сама отримує статус органу з оцінки відповідності, пройшовши процедуру акредитації в Національному агентстві з акредитації України, і надалі здійснює оцінку відповідності технологічних процедур підприємств галузі вимогам технічних регламентів. В другому випадку галузева асоціація отримує оцінку відповідності галузевих стандартів вимогам технічних регламентів і буде своєю власною системою розробки, підтримки і перегляду стандартів, контролю за дотриманням галузевих стандартів на підприємствах галузі.

В першому випадку галузеві асоціації зміцнюють своє становище і отримують функції контролю над технологічними циклами підприємств на предмет дотримання ними норм чинного

законодавства. Проте в цьому випадку з поля зору випадає пласт галузевих стандартів, дотримання яких чинне законодавство не вимагає.

Галузеве саморегулювання пов'язане з другою опцією. Це більш потужна система, яка здатна надати виробнику більше гарантій і більше підтримки.

Технічні комітети стандартизації. Стаття 15 Закону України "Про стандартизацію" встановлює, що технічний комітет є "формою співробітництва заінтересованих юридичних та фізичних осіб з метою організації і виконання робіт з міжнародної, регіональної, національної стандартизації у визначених сферах діяльності та за закріпленими об'єктами стандартизації". Технічні комітети стандартизації разом із підприємствами, установами та організаціями, які здійснюють стандартизацію, є суб'єктами стандартизації. Згідно закону технічні комітети позбавлені статусу юридичної особи, зазвичай вони працюють в орбіті профільних підприємств і організацій. Організаційне забезпечення діяльності технічних комітетів стандартизації здійснюють їх секретаріати, які зазвичай оформлені як структурні підрозділи підприємств і організацій, на базі яких працюють технічні комітети.

Технічні комітети стандартизації займаються розробкою, перевіркою, переглядом і погодженням національних стандартів та кодексів усталеної практики, надають роз'яснення щодо положень національних стандартів та кодексів усталеної практики.

Преважна більшість технічних комітетів до сих пір працює на базі колишніх науково-дослідних інститутів та провідних підприємств, частина з яких змінила державну форму власності на приватну. Низка технічних комітетів працює при вищих навчальних закладах, у тому числі приватної форми власності. І лише 11 з 321 технічних комітетів працюють при галузевих асоціаціях, два з них безпосередньо стосуються сфери продуктів харчування: ТК 152 "Продукція кондитерська та харчоконцентратна" при Асоціації "Укркондпром" і ТК 153 "Хлібобулочні та макаронні вироби" при Всеукраїнській асоціації пекарів". Іншими асоціаціями, в орбіті яких працюють технічні комітети є: Асоціація "Лісові ресурси", Міжнародна асоціація дослідників сталевих канатів (МАЙСК) Мінпромполітики, Всеукраїнська гомомадська організація "Українська федерація індустрії безпеки", Всеукраїнська асоціація клінічної хімії та лабораторної медицини, Асоціація аквапарків України, Асоціація українських виробників лакофарбової продукції, Асоціація "Парфумерія та косметика України" (два технічні комітети) та Асоціація "Український логістичний альянс".

Згідно закону, до роботи в технічних комітетах стандартизації може залучатися досить широке коло осіб: уповноважені представники органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та їх громадських об'єднань, організацій роботодавців та їх об'єднань, наукових установ та навчальних закладів, науково-технічних та інженерних товариств, об'єднань споживачів, інших громадських об'єднань, професійних спілок, провідних науковців і фахівців.

Технічні комітети не є єдиною організаційною формою здійснення робіт у сфері стандартизації. Стаття 15, п.4 допускає, що у разі відсутності технічного комітету стандартизації, сфера діяльності якого поширюється на певні об'єкти стандартизації, розробляти міжнародні, регіональні, національні стандарти та кодекси усталеної практики можуть робочі групи, утворені національним органом стандартизації (Українське агентство із стандартизації, УАС). Стаття 16 Закону України "Про стандартизацію" встановлює, що підприємства, установи та організації мають право у відповідних сферах діяльності та з урахуванням своїх господарських і професійних потреб організовувати та виконувати роботи із стандартизації, зокрема розробляти, приймати, перевіряти, переглядати та скасовувати стандарти, кодекси усталеної практики, технічні умови і зміни до них, установлювати процедури їх розроблення, прийняття, перевірки, перегляду, скасування та застосування; застосовувати прийняті ними стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови; брати участь у роботі спеціалізованих міжнародних та регіональних організацій стандартизації відповідно до положень про такі організації; створювати та вести фонди нормативних документів і видавати каталоги нормативних документів для забезпечення своєї

діяльності та інформаційного обміну; видавати і розповсюджувати прийняті ними стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови, документи відповідних спеціалізованих міжнародних організацій стандартизації, членами яких вони є чи з якими співпрацюють на підставі положень про такі організації або відповідних договорів. Тобто згідно закону компетенція гаоузевих асоціацій у сфері стандартизації – найширша.

Торгово-промислова палата України. Галузеві асоціації можуть діяти цілком автономно, слугуючи місцем збору інформації щодо потреб галузевої стандартизації, формування технічних завдань на розробку стандартів, майданчиком з продажу стандартів, посередником та партнером у стосунках авторського колективу з спільнотами сертифікованих викладачів та аудиторів. Однак процес становлення галузевого саморегулювання виявиться суттєво пришвидченим, якщо галузеві організації будуть згуртовані під парасолькою Торгово-промислової палати України (ТПП). Саме ТПП сьогодні має законодавчо закріплений статус саморегулювальної організації і її методичні напрацювання є обов'язковими для застосування на всій території України.

У випадку роботи під парасолькою ТПП галузевим асоціаціям варто залишити за собою функції з формування технічних завдань на опрацювання стандартів для технічних комітетів та поширення (продажу) стандартів. Функції з обслуговування стандартів – ведення реєстру результатів перевірок, сертифікацію викладачів та аудиторів – варто передати Торгово-промисловій палаті України, яка має необхідну вагу на міжнародному рівні для того, щоб дієво підтримати українського виробника.

Кроки на активізацію. Галузеве саморегулювання в силу своєї природи не може бути нав'язане ні підприємствам, ні галузевим асоціаціям чи то "зверху" з боку держави, запроваджене спеціальним законодавчо-нормативним актом, чи то "збоку" – шляхом вимог міжнародної спільноти. Єдині вимоги, які існують у цій сфері як в національному, так і в міжнародному просторі – це норми та правила щодо безпеки і якості продукції, прав споживача, соціуму і захисту довкілля. Тож "маркетинговий план" розвитку галузевого саморегулювання є справою саме галузевої спільноти.

Для залучення підприємств до цільових програм галузевих асоціацій із стандартизації варто вже на ранніх стадіях створити реєстри підприємств галузі, у тому числі на базі профільних комітетів ТПП, і наповнити їх, у тому числі, інформацією про підприємства, які не використовують стандарти.

Також варто провести широку інформаційну кампанію навколо незалежних пілотних перевірок підприємств, які добровільно зголосилися стати майданчиками для випробування процедур контролю.

Не варто також чекати, що широкий загал галузевих асоціацій терміново включиться до формування системи галузевого саморегулювання в Україні. Створюючи концепцію галузевого саморегулювання в рамках проекту в колі окремих галузевих асоціацій, ми залишаємо простір для приєднання до цього процесу інших асоціацій, які відчують потенціал для того, щоб взяти на себе відповідні функції і обов'язки.